

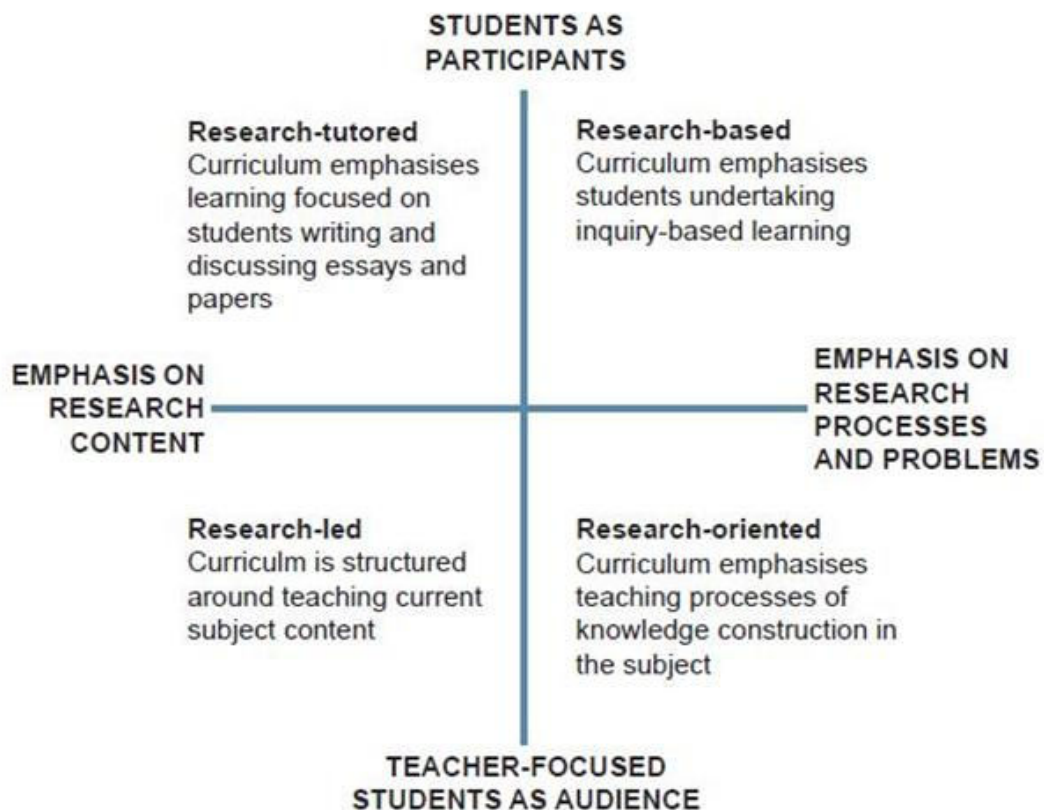
Vervlechting van onderwijs en onderzoek: percepties van docenten

Aanleiding en hypothesen

De vervlechting van onderwijs en onderzoek is een belangrijk thema voor het HBO. Volgens de HBO-raad (2010) is het een succesfactor en de commissie Veerman (2010) noemt sterkere vervlechting als aanbeveling. In het HBO doen steeds meer docenten onderzoek, bijvoorbeeld binnen Kenniscentra of in het kader van een Masteropleiding. Volgens Griffioen (2011) is het betrekken van docenten bij onderzoek echter nog geen garantie dat er binnen het curriculum meer aandacht voor onderzoek zal komen. Naast de indirecte vervlechting via personen is er volgens haar behoefte aan een directe vervlechting via het curriculum.

Jenkins & Healey (2005) geven aan dat directe vervlechting van onderwijs en onderzoek in het curriculum in verschillende vormen kan plaatsvinden. Die vormen hangen af van het antwoord op twee vragen: *1) is de student actief deelnemer of toeschouwer?* *2) wordt onderzoek opgevat als een proces van activiteiten of als een inhoudelijk resultaat?* Beide vragen zijn in onderstaand model gecombineerd en dat levert vier kwadranten die aangeven in welke vorm vervlechting in het curriculum kan plaatsvinden.

Figuur 1. The research teaching nexus (Jenkins & Healey, 2005)

In workshops binnen de Saxion Hospitality Business School is aan docenten gevraagd hoe zij in hun onderwijs invulling geven aan vervlechten van onderwijs en onderzoek. Wat opviel is dat nagenoeg alle spontaan genoemde vervlechting zich afspeelt in het kwadrant rechtsboven. In dat kwadrant gaat het om het proces van onderzoek doen, met de student als actief deelnemer. De linkerkant van het model, waarin het gebruiken van onderzoeksresultaten in het onderwijs centraal staat, werd amper genoemd. Na introductie van het model bleek echter dat het huidige curriculum wel degelijk vervlechting bevat die zich aan de linkerkant van het model bevindt. Docenten hadden dit blijkbaar niet spontaan met vervlechting van onderwijs en onderzoek geassocieerd. Ook de spreiding van vervlechting over de verschillende jaren van de opleiding kwam in de workshops naar voren. Docenten noemden spontaan vooral de afstudeerfase. Vervlechtingsactiviteiten in de eerste studiejaren blijken wel te bestaan, maar werden amper spontaan genoemd.

Uit deze ervaringen zijn twee hypothesen geformuleerd:

- A. HBO-docenten associëren vervlechting van onderwijs en onderzoek vooral met studenten die het proces van onderzoek doen doorlopen (het kwadrant rechtsboven) en minder met het gebruiken van onderzoeksresultaten in het onderwijs (de linkerkant van het model).
- B. HBO-docenten associëren vervlechting van onderwijs en onderzoek meer met de afstudeerfase van een opleiding en minder met het gehele curriculum.

Methode

In april 2012 zijn er binnen Saxion twee studiemiddagen georganiseerd. Op 10 april in Deventer en op 12 april in Enschede. De hierboven genoemde workshop was op beide dagen onderdeel van het programma. Voor de studiemiddagen was een open uitnodiging verzonden aan Saxionmedewerkers. In totaal hebben zich 105 medewerkers voor een van de studiemiddagen ingeschreven. Het merendeel van deze deelnemers was docent en de verwachting is dat zij over een bovengemiddelde interesse in het woord onderzoek beschikken. Op beide dagen werd de workshop in drie parallelsessies aangeboden waardoor er gemiddeld ongeveer 18 deelnemers per workshop waren.

Het workshopprogramma was vastgelegd in een draaiboek met de volgende werkwijze:

- startvraag naar vervlechting van onderwijs en onderzoek in het eigen werk;
- registratie van antwoorden op post-its;
- introductie van het model van Jenkins & Healey;
- post-its plakken op het model van het betreffende studiejaar, in het juiste kwadrant;
- eventuele nagekomen inzichten toevoegen met post-its in een afwijkende kleur;
- groepsgewijs resultaten per studiejaar inventariseren;
- plenair belangrijkste bevindingen delen en samenvatten voor eindpresentatie studiemiddag.

Zowel voorafgaand aan als na afloop van de workshop werden deelnemers uitgenodigd om een korte schriftelijke vragenlijst in te vullen. Sommige vraagitems kwamen zowel in voor- als nameting terug om verschillen te kunnen analyseren. Het afnemen van de vragenlijsten

verliep in twee van de zes workshopsessies niet goed. Uiteindelijk is van 55 respondenten een bruikbare voor- en nameting ontvangen.

Over het effect van deze workshop op de percepties van de deelnemers zijn de volgende hypothesen geformuleerd:

- C. Na de workshop associëren HBO-docenten vervlechting van onderwijs en onderzoek meer met het gebruiken van onderzoeksresultaten in het onderwijs (de linkerkant van het model) dan voorafgaand aan de workshop.
- D. Na de workshop associëren HBO-docenten vervlechting van onderwijs en onderzoek meer met het gehele curriculum dan voorafgaand aan de workshop.

Resultaten

In de voormeting is aan de deelnemers gevraagd hoe belangrijk de rol van verschillende personen is bij het vervlechten van onderwijs en onderzoek. In tabel 1 staan die personen gerangschikt op het gemiddelde belang. Het beeld dat naar voren komt, sluit aan bij de verwachtingen over de blinde vlek. De afstudeerbegeleider (4,51) en de docent onderzoeksmethoden (4,38) spelen vooral een rol bij onderzoek als proces. Zij scoren significant¹ hoger dan de docent die kernvakken doceert (3,87). Van die docent in de kernvakken verwachten we de sterkste bijdrage als het gaat om het gebruiken van onderzoeksresultaten in het onderwijs.

Tabel 1. Wie spelen de belangrijkste rol bij vervlechting van onderwijs en onderzoek? (voormeting)

Hoe belangrijk is, volgens u, de rol van een ... bij het "vervlechten van onderwijs en onderzoek"? (van 1-zeer onbelangrijk t/m 5-zeer belangrijk)	N	Gemiddeld (van 1-5)
<i>Docent die afstudeerders begeleidt</i>	55	4,51
<i>Docent die onderzoeksmethoden doceert</i>	55	4,38
<i>Lector</i>	55	4,11
<i>Docent die de kernvakken doceert</i>	54	3,87

Tabel 2 bevat vraagitems die corresponderen met de vier kwadranten van Jenkins & Healey. In hypothese A wordt verwacht dat het kwadrant rechtsboven hoger scoort dan de linkerkant van het model. In de voormeting komt die verwachting uit: de hoogste score is voor "studenten die onderzoek doen" (4,33), terwijl de linkerkant van het model significant lager scoort (3,96 en 3,89). Ondanks dat deze hypothese bevestigd wordt, zijn de hoogtes van de scores geen reden om van een blinde vlek te spreken. Wat verder opvalt is dat het kwadrant rechtsonder het laagst scoort (3,59). Van de vier voorgelegde items wordt vervlechting het minst gekoppeld aan onderzoekers die vertellen over hun onderzoeksproces.

De resultaten van de nameting zien er anders uit. In de perceptie van de respondenten zijn de twee kwadranten uit de onderkant van het model significant gestegen ("onderzoekers die vertellen over hun onderzoeksproces" steeg met 0,370 naar 3,96 en "lesinhoud die afkomstig is uit recent onderzoek" steeg met 0,278 naar 4,24). In de bovenkant van het model is de stijging niet significant. Dit betekent dat hypothese C alleen in het kwadrant linksonder bevestigd wordt.

¹ Bij het vaststellen van significantie is telkens uitgegaan van een grenswaarde van 0,05

Tabel 2. De kwadranten: Vervlechting van onderwijs en onderzoek heeft te maken met ...

(van 1-zeer mee oneens t/m 5-zeer mee eens)	Kwadrant	Voormeting	Nameting	Verschil	Significant
... studenten die onderzoek doen	Rechtsboven	4,33	4,48	0,148	
... onderzoekers die vertellen over hun onderzoeksproces	Rechtsonder	3,59	3,96	0,370	Ja
... lesinhoud die afkomstig is uit recent onderzoek	Linksonder	3,96	4,24	0,278	Ja
... studenten die onderzoekspublicaties lezen	Linksboven	3,89	3,96	0,073	

Tabel 3 geeft inzicht in de perceptie van de workshopdeelnemers als het gaat om de plaats in het curriculum waar vervlechting van onderwijs en onderzoek plaatsvindt. In de voormeting geven de respondenten aan dat dit vooral de afstudeerfase is (4,09). Conform hypothese B is dit significant hoger dan de score van het gehele curriculum (3,73). Vervlechting vindt, kijkend naar de voormeting, het minst plaats in de kernvakken (3,63). Na afloop van de workshop is dit beeld veranderd. Alle gemiddelde scores zijn gestegen, maar de stijging van “het hele curriculum” is opvallend groot (van 3,73 naar 4,47). De afstudeerfase scoort hierdoor niet meer het hoogst. Blijkbaar heeft het werken met een modelafbeelding per studiejaar effect gehad op de perceptie dat vervlechting in het gehele curriculum kan plaatsvinden. De verschillen tussen voor- en nameting zijn significant bij “het gehele curriculum” en “de kernvakken van het curriculum”. Dit komt overeen met de verwachting in hypothese D.

Tabel 3. Plaats in curriculum: vervlechting van onderwijs en onderzoek heeft te maken met ...

(van 1-zeer mee oneens t/m 5-zeer mee eens)	Voormeting	Nameting	Verschil	Significant
... de afstudeerfase van het curriculum	4,09	4,35	0,259	
... het gehele curriculum	3,73	4,47	0,745	Ja
... cursussen die gericht zijn op onderzoeksmethoden	3,71	3,91	0,200	
... de kernvakken van het curriculum	3,63	3,91	0,278	Ja

Conclusie

Voorafgaand aan de workshop associëren de ondervraagde HBO-docenten vervlechting van onderwijs en onderzoek significant meer met studenten die onderzoek doen dan met het gebruiken van het inhoudelijke resultaat van onderzoek. Ook associëren zij vervlechting significant meer met de afstudeerfase dan met het gehele curriculum. Na afloop van de workshop zijn veranderingen waar te nemen. De associatie met het inhoudelijke resultaat van onderzoek is in de nameting hoger dan in de voormeting, al is dit verschil enkel significant voor “lesinhoud die afkomstig is uit recent onderzoek” en niet voor “studenten die onderzoekspublicaties lezen”. Wat in de nameting het meest opvalt is de enorme stijging als het gaat om de associatie van vervlechting met het curriculum als geheel.

De versterking van vervlechting van onderwijs en onderzoek in het HBO vraagt aandacht voor de percepties van docenten. Om ambities rondom actueel en innovatief onderwijs te realiseren, is in het curriculum meer plaats nodig voor resultaten van (recent) onderzoek. Ook is het belangrijk dat vervlechting niet enkel in de afstudeerfase plaatsvindt, maar in het gehele curriculum. De workshops die in dit paper centraal stonden, lijken een goede bijdrage te leveren aan het inzichtelijk maken en veranderen van deze percepties.

Discussie

Voor toekomstig onderzoek op dit thema is het interessant om na te gaan in welke mate de bevindingen uit bovenstaand onderzoek gelden voor docenten die minder specifiek in het begrip onderzoek geïnteresseerd zijn. Ook is het wenselijk om de kwadranten van het gebruikte model verder te operationaliseren. Door per kwadrant niet één, maar meer stellingen te formuleren kan zowel de validiteit als de betrouwbaarheid van het onderzoek versterkt worden. Bovenstaand onderzoek is wat dat betreft niet meer dan een eerste aanzet om te komen tot beschrijving van de percepties van docenten als het gaat om vervlechting van onderwijs en onderzoek.

Literatuur

- Commissie Veerman (2010). *Differentiëren in drievoud*. Advies van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel. Gevonden op 28 april 2010 op: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/04/13/advies-van-de-commissie-toekomstbestendig-hoger-onderwi.html>.
- Griffioen, D. (2011). Research enhanced learning and teaching is a strategy, onderzoek in het hoger beroepsonderwijs: opleiden tot professional scholar, *Thema, tijdschrift voor hoger onderwijs en management*, 3, 52–56.
- HBO–Raad (2010). *Naar een duurzaam onderzoeksklimaat: Ambities en succesfactoren voor het onderzoek aan hogescholen*. Gevonden op 29 februari 2012 op: http://www.hbo-raad.nl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=134&Itemid=5.
- Jenkins, A. & Healey, M. (2005). *Institutional strategies to link teaching and research*. Gevonden op 29 februari 2012 op: http://hca.ltsn.ac.uk/assets/documents/resources/resourcedatabase/id585_institutional_strategies_to_link_teaching_and_research.pdf.